Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-234609-p0001-4

Im 3726
S

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-234609-p0002-0

קיימת

התורה

נדפס בשנת תצ"ז לפ"ק

HENR. CHRIST. IMMAN. FROMMANNI

OBSEQUIUM LEGIS JUDAICOGERMANICE

SEORSUM RECUDI CURAUIT

IO. HENR. CALLENBERG

Phil. Prof. Ord.

HALAE

In typographia Inſtituti Judaici

CIↃ IↃ CC XXXVII.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-234609-p0003-6

משה רבינו עליו השלום דברים סימן ו׳
פסוק כ״ג געגבן · ווען ער דא
זעלבשט אונז גשפראכן · וצדקה תהיה
לנו כי נשמר לעשות את כל המצוה הזאת לפני
ה׳ אלהינו כאשר צונו · דאז הייסט · אונ
עס ווירד אונז איינה גרעכטיגקייט זיין ·
ווען איר היטן ווערדן צו טון אלי דיזי געבאט
פֿאר גאט אונזרם גאט · גלייך וויא ער אונז
געבאטן האט :

ממילא אייזט דארויס קלאר · דאס
איין מענש שולדיג אייזט צו טון (דהיינו בפועל
מקיים צו זיין) אלי מצוות · ווען זיא מאן
גרעכט מאכן זאלן · דאס ער איין צדיק
קענטי גנענט ווערדן :

דיזר מאמר ווירד נון נאך מער בקרעפֿטיגט
דורך דאז · וואס עבן דיזר נביא דברים
כ״ז פסוק כ״ו בלשון היפך על דרך קללה גזאגט ·
ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת
לעשות אותם · פֿר פֿלוכט אייזט · דער דא
ניכט בשטעטיגן ווירד דיא ווארטי פֿון דיזר
תורה

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-234609-p0005-7

תורה אוך זיא צו טון (במעשה ובפעולה· אין דער טאהט אונ' אין דער ווירקליכקייט זעלבסט:

דאס אבר דיזר פסוק ניכט אן צייגן וויל דאס דער יעניגי זאל פר פלוכט זיין· דער דא גאר ניכט אויף זיך וואלטי מקבל זיין אונ' עמפפאנגן דיא מצות צו האלטן· זאנדרן צו וויסן טוט· דאס איין מענש שולדיג איזט אלי מצות פולקומנטליך במעשה צו ערפילן· דיזט לערנן מיר אויש פאלגנדן ראיות:

ערסטליך לערנן מיר עס אויש דעם צו פאר אן גפירטן פסוק דברי' ו'· דא עס היסט· אונ' עס ווירד אונז איינה גרעכטיגקייט זיין ווען מיר היטן ווערדן צו טון אלי דיזי גבאט פאר גאט אונזרם גאט גלייך וויא וגו'· דא שטיט ניכט עס ווירד אונז איינה גרעכטיגקייט זיין כי נקבל לעשות ווען מיר אויף אונז עמפפאנגן ווערדן צו טון אלי דיזי גבאט וגו'· זאנדרן עס שטיט כי נשמור לעשות ווען מיר זיא היטן אונ' האלטן ווערדן נעמליך בפועל אונ' במעשה· וויא שון גזאגט איזט:

צום אנדרן לערנן מיר עס אויך אויש דעם וואָרט יקים זעלבסט· וועלכש משה רב"עה ביים דער קללה גזעלט האט· אונ' אין

דער

דר טייטשן עשרים וארבע הייסט בשטעטיגן:
דען ווען מאן דיזש ווארט על פי הדקדוק
בטראכטיט · אונ' אונטר זוכט זיינן רעכטן
פירוש אונ' ענין · זא פינדט מן דאש עש בבנין
הפעיל אונטר אלן פיל פעלטיגן בדייטונגן
ניאמלש זא פיל הייסט אלז נור אויך זיך מקבל
זיין עטוואש צו טון · נייארט פיל מעהר דאש
עש אויך אבזונדרליך אין דער עשרים וארבע
גברויכט וירד ווען איינר איינה זאכי · דיא
ער טון אויף זיך גנומן האט · אונ' זיא מכוח אל
הפועל זיין · אבר ערפילן זאל · אונ' צווער זאש
ערפילן · דאש ניכט דאז גרינגשטי דראן
פעהלן מוז : וועלכש איר מיט אייניגן
פסוקים בווייזן וואלן :

איר לעזן אין ספר שמואל א' סימן טו'
בייא דעם קיניג שאול · אלז אים דער נביא
על פי דבורו של הקב"ה בפאלן האט הין צו גין
אונ' מיט עמלק קריג צו פירן אונ' אליש צו פר
ווישטן · אויך יונגי קינדר אונ' אויך אליש פיך ·
דא האט שאול דיזן בפעל אויך אויף זיך מקבל
גוועזן · אבר ער ערבארמטי זיך איבר דען
מלך אגג · אונ' איבר פילי בהמות · דאש ער
זיא לעבנדיג ליס אונ' ניכט טויטיטי · וויא אים
געבאטן ווארדן · זונדרן זיא מיט זיך נאם · אונ'

גדאכֿטי ניכֿט דאש עש דער נביא ערפֿאהרן
זאלטי: דא ער נון אויש דער מלחמה צו ריק
רייזטי· אונ׳ הק״בה שון צו פֿאר צו שמואל
בנבואה האט מגלה גוועזן דאש שאול ניכֿט אלי
זייני ווארטי ערפֿילט האט· דא שטונד שמואל
פֿריא אויף אונ׳ גינג דעם שאול ענטגעגן: אונ׳
וויל ער זיך ניכֿט איין בילדט· דאש שמואל
וואש דא פֿון וואושטי· שפראך ער צו אים אין
פסוק י״ד גבענשט ביסטו צו גאט· הקימותי
את דבר ה׳· איך האב דאז ווארט פֿון גאט
בשטעטיגט· דארויף אנטווארטיטי שמואל
אונ׳ שפראך צו אים ומה קול הצאן וגו׳· אונ׳
וואש איזט דאך דאז פֿאר איינה שטים פֿון שאף
אונ׳ רינדר וגו׳· כלומר· דוא זאגשט הקימותי·
איך האב בשטעטיגט· דאדורך ווילשטו איך
בלייכֿטן דש דוא קיינה איינציגי זאך איבר פֿארן
האשט פֿון אלם· וואש דיר בייא דיזר מלחמה
איזט גבאטן ווארדן· אליין דאז איזט שקר·
דען איך הערי יוא דיא בהמות שרייאן· וועלכֿי
דוא העטשט טויטן זאלן· ווען דוא באמת זאגן
וואלטשט הקימותי· איך האב אליש ערפֿילט·
דעשט גלייכֿן שפראך גאט זעלבשט צו שמואל
אין פסוק י״א ואת דברי לא הקים· מייני ווארטי
האט ער ניכֿט בשטעטיגט· אדר אין אלן רעכֿט
ערפֿילט·

ערפֿילט · וויא ער אויף זיך גנומן · דען ער האט דען קיניג אגג אונ׳ דיא בעסטי בהמות לעבן לאזן · וויא גמעלדט :

דארויס זעהן איר נון דייטליך דאס הקים בבנין הפעיל ניכֿט הייסט נור אויף זיך נעמן עטוואס צו טון · זונדרן פֿיל מעהר דאז יעניגי רעכֿט ערפֿילן · וואס מן טוין אויף זיך גנומן האט : דען ווען הקב״ה כביכול איבר שאול מתרעם איזט אונ׳ ספריכֿט את דברי לא הקים · אדר ווען שאול פֿון זיך זעלבסט זאגט הקימותי זאז קאן עס ניכֿט הייסן · ער האט מיינה ווארטי ניט אויף זיך מקבל גוועזן · אדר איך האב זיא אויף מיך מקבל גוועזן זאז צו טון · דען ער האט זיא יוא טון מקבל גוועזן אונ׳ הין גגאנגן · וויא איס בפֿאלן ווארדן · זונדרן דער פירוש איזט דארט אין פסוק י״א ער האט ניכֿט אליס מוציא מכוח אל הפועל גוועזן · אונ׳ אין פסוק י״ד וויל שאול זאגן אויב גלייך בשקר ער האבי אליס גטאן :

עבן אלזוא פֿינדן איר דאז ווארט **הקים** ירמי׳ ל״ה ביים דען קינדרן יהונדב בן רכב : דען דיזן האטי איר פֿאטר צוואה גטאן דס זיא קיין ווין טרינקן · קיינה הייזר בויאן · אונ׳ ניכֿטס זיען אונ׳ אקרן זאלטן · דיזי צוואה האבן

אזי קינדש קינדר גזולט רעכט צו האלטן : איט
דיזם לייטן וואלטי הק"בה דיא רעטעי ישראל אין
דעם זעלביגן דור אביים זיין · אונ' זאגטי
דעטש וועגן צו דעם נביא ירמי' דאש ער דיזי
קינדר רכב אין איינה קאמר פון בית המקדש
ברענגן מעכטי · אונ' אינן ווין פאר זעצן · אונ'
זאגן דאש זיא טרינקן זאלטן : אזו נון דער נביא
דיזש טאט · אונ' נויטיגטי זיא צום ווין טרינקן ·
דא פינגן זיא זיך אן אנטזאגן צו זיין · אונ' שפראכן
איר ווערדן קיין ווין טרינקן · דען אונזר פאטר
האט עש אונז פר באטן וגו' : דרויף שפריכט
הק"בה צו דעם נביא פסוק יג' ער מעכטי גאך
דען מענרן יהודה אונ' איין וואונרן צו ירושלים
פאר האלטן אונ' זאגן · הלא תקחו מוסר · איר
זאלט פר וואר בילך שטראף אן נעמן צו הערין
איינה ווארטי : פסוק י"ד · הוקם את דברי
יהונדב בן רכבי דיא ווארטי פון יהונדב בן רכב
זיין בשטעטיגט ווארדן · דיא ער זיינן קינדרן
גבאטן האט : דאש זיא קיין ווין טרינקן זאלן
וגו': פסוק ט"ז כי הקימו בני יהונדב בן רכב
את מצות אביהם וגו' · דען עש האבן דיא
קינדר יהונדב דעז זון רכב בשטעטיגט · אז
גבאט פון אירן פאטר דאש ער אינן גבאטן
האט · אונ' דיזש פאלק האבן איר ניכט גוואלט
פאלגן :

דא איזט יוא קלערליך צו ערקענן · דאס
הקים אדר הוקם אין בנין הפעיל הייסט דאז
יעניגי זער גנויא אונ' בשטענדיג צו אלר צייט
האלטן · וואס איינר איזט גבאטן ווארדן · אונ'
אאן עס אויך אויף זיך גנואן האט צו ערפילן:
דען אין דיזם פרשטאנד זאגט יוא השי' פון
דען רכבים הקימו · זיא האבן בשטעטיגט ·
כלואר זיא האבן צו קיינר צייט אויף גהערט דיא
לוואה פון אירם פאטר צו ערפילן אונ' זיך ניאאלש
דא פון אב ברענגן לאזן הן באונס הן ברצון ·
גלייך וויא פון פסוק ה' ביז פסוק י"א צו ער
זעהן איזט:

פאר הער אין סיאן כ"ח שפריכט ירמי' ·
אלז חנניה צו אים קאם אונ' זאגטי · דאס
הק"בה דאז יאך פון דעם קיניג צו בבל צו בראכן
האט · אונ' אין צוייא יאהר ווירד ער ווידר
קערן לאסן אלי גפעס פון בית המקדש · אונ'
אויך דען קיניג יכניה מיט אלן פר טריבנן
אויס יהודה וגו' · אאן · דאז ווערדי ווער ·
אלווא זאל גאט טון · יקים ה' את דברך · גאט
בשטעטיגי דיין ווארט וגו' :

וואס זאל נון דאז ווארט יקים היער
הייסן · אן קאן ניכט זאגן דאס עס עטווא נור
זוא פיל הייסן זאל · גאט זאלטי אויף זיך נעאן

דאז צו טון׳ וואס חנניה גזאגט׳ אבר ניכט
ערפילן אונ׳ צו שטאנד ברינגן׳ דאס ווער יוא
קיינה ברכה׳ דארויף זיך אמן שיקטי׳ אול דיא
ווארטי כן יעשה׳ ער טואי אלזוא: אלא מאי
זוא מוז יקים טייטש זיין אלז ערפילן׳ דהיינו
אלי גוטי ווארטי דיא חנניה גאעלרט האט׳
נעמליך דאס דאז יאך פון מלך בבל אויף הערין
אונ׳ דיא כלי שרת מיט אלן בני גולה ווידר קומן
אונ׳ דאס קיין אייניגט דא פון אויף דיא ערדי
פאלן מעכטי׳ עבן וויא דוד זאגטי צו זיינם זון
שלמה ער זאלטי פרום זיין׳ למען יקים ה׳ את
דברו׳ אום ווילן דאס גאט בשטעטיגי זיין
ווארט וגו׳ כלומר אלי גוטי הבטחות דט ניכט
אייני דא פון אנגלי׳ (מלכים א׳ סימן ב׳):

דארט שפריכט בלעם פון הקב״ה (במדבר
כ״ג) ההוא אמר ולא יעשה׳ ודבר ולא יקימנה׳
זאלטי ער וואס זאגן אונ׳ ניכט טון׳ אדר
עטוואס רידן אונ׳ עס ניכט בשטעטיגן: הייסט
ניכט היער אויך יקים זוא פיל אלז ווער גנויא
ערפילן׳ נעמליך אלי זייני ווארטי אויך
דאז גרינגסטי ווערכט ער צו גזאגט האט׳
בשטעטיגט ער אונ׳ איזט מקיים.

צו דעם ווארט יקים קומן נאך דיא אנדרי
ווארטי׳ ווערכי ביים דער קללה דברים כ״ז
שטין׳

טטין· דא עס הייסט לעשות אותם· אום זיא
צו טון· דא דאז ווארט לעשות נאך דעם דקדוק
איינה פעולה אן צייגט· דיא זיך בציהט אויף
דאז פֿאר הער גימנדי ווארט· אונ׳ צו ערקענן
גיבט וויא עס צו בטטעטיגן אונ׳ צו ערפֿילן איזט
גענאליך לעשות· דורך דאז טון אונ׳ פֿולברינגן:
וויא למשל תהלים קכ״ו טטיט: הגדיל לעשות·
ער האט גרויס גמאכט צו טון· דאז הייסט·
ער האט גרויסי זאכן גטאן במעשה· אין דער
טאט זעלבר: שופטים י״ג י״ט ומפליא לעשות·
אונ׳ ער מאכטי וואונדרליך צו טון: דאז איזט
ער טאט וואונדרליכי טאטן: אלזוא אויך היער·
אשר לא יקים — לעשות אותם· דער ניכט
בטטעטיגן ווירד זיא צו טון· דאז הייסט דער
ניכט זיך באיהן ווירד אלי מצות אויף דיא
גרינגסטי במעשה ובפעולה צו ערפֿילן אונ׳ צו
טון· מרר דער זיא ניכט דורך דאז טון ערפֿילן
ווירד: אונ׳ דיזט קומט נון איבר איין איט
דעם ערסטן פסוק אויס דברים ו׳· כי
בשמור לעשות· ווען איר זיא היטן ווערדן
צו טון וגו׳:

דא נון אלזוא ארור אשר לא יקים וגו׳·
הייסט· דאס איין איקליכר פֿרפֿלוכט זיין זאל·
דער ניכט אלי מצות במעשה ערפֿילן ווירד·

וויא

ווי איר אויז דעם סוגיות הלשון יקים · וועלכֿט אליט מין זיך כולל מיינט · אונ׳ אויז דער פעולה לעשות אותם גזעהן האבן · זא אוז נויט ווענריג פֿאלגן · דאש ווער ניכֿט פֿר פֿלוכֿט זיין וויל בעה״ז ובעה״ב · דער אוז אלי מצות זא זולכֿן צו ערפֿילן · דאש ער זיא טוט : אונ׳ וויל איין זאלכֿר בן אדם · דער איין צדיק אדר גרעכֿטפֿערטיגטר אויז זיינן אייגנן זכֿיות וויל גנענט ווערדן · ניכֿט בכלל ארור זיין זאל · ואילא זא אוז ער אלי מצות אין דער תורה פֿולקומן ערפֿילן קענן : גלייך ווי דער אן גפֿירטי פסוק זאגט וצדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת וגו׳ : דיזם נאך זא מיינט דער מן התורה איין צדיק ·

דער די מצות דאורייתא · די

גאט דורך משה געבאטן

האט · מקיים

אייזט :

Nf. 1.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-234609-p0015-3

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-234609-p0016-8

קיימת

התורה

נדפס בשנת תצ"ז לפ"ק

HENR. CHRIST. IMMAN. FROMMANNI

OBSEQUIUM LEGIS JUDAICOGERMANICE

SEORSUM RECUDI CURAUIT

IO. HENR. CALLENBERG

Phil. Prof. Ord.

HALAE

In typographia Inſtituti Judaici

CIↃ IↃ CC XXXVII.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-234609-p0017-4